

Коваль К.О., здобувач вищої освіти
першого (бакалаврського) рівня,
Харківський національний університет внутрішніх справ,
м. Кам'янець-Подільський, Україна
Науковий керівник: Лазарев В.В., к.ю.н., доцент

ПРАВОВІ МЕХАНІЗМИ ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ ПІД ЧАС ВІЙНИ

Збройна агресія та повномасштабне вторгнення північно-східного сусіда на територію України спричинило незлічену кількість негативних наслідків. До нових реалій життя доводиться пристосовуватися українському народу, адже під час війни порушується певний перелік прав людини, що робить життя людей менш комфортним. Але деякі права людини є непорушними, тому держава та її інституції намагаються сприяти нормальному функціонуванню кожної людини.

24 лютого 2022 року загроза національній безпеці України обумовило введення воєнного стану на всій території України шляхом видання Указу Президента України (далі – Указу) № 64/2022 з метою спрямування діяльності органів системи охорони та оборони України на оборонний характер, щоб дати відсіч агресорам [1].

Загалом, правовий режим воєнного стану – це особливий правовий режим, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень [2]. Водночас, варто брати до уваги, що права людини виступають найголовнішим елементом сучасного суспільства і повне їх обмеження не допускається.

До найголовніших прав людини, які не можуть бути обмежені під час війни, слід віднести наступні:

- право людини на життя;
- право на рівність та повагу до гідності особи;
- право на особисту недоторканість;
- право на укладання шлюбу;

- право на громадянство;
- право на справедливий суд, юридичну допомогу та захист.

Однак, варто зазначити, що відповідно до ч. 3 Указу № 64/2022 на період дії правового режиму воєнного стану можуть обмежуватися конституційні права і свободи людини та громадянина, а саме:

- недоторканість житла;
- таємниця листування, телефонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції;
- невтручання в особисте і сімейне життя, крім випадків, передбачених Конституцією України;
- свобода пересування, вільний вибір місця проживання, право вільно залишати територію України, за певними винятками, передбаченими законом;
- право на свободу думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів та переконань; право на працю, освіту;
- право брати участь в управлінні державними справами, у всеукраїнському та місцевих референдумах, вільно обирати і бути обраними до органів державної влади та органів місцевого самоврядування;
- право збиратися мирно, без зброї і проводити збори, мітинги, походи і демонстрації; право на страйк для захисту своїх економічних і соціальних інтересів;
- право володіти, користуватися і розпоряджатися своєю власністю, результатами своєї інтелектуальної, творчої діяльності;
- право на підприємницьку діяльність, яка не заборонена законом [1].

Найбільш поширеними правовими механізмами захисту прав людини є Конституція України, яка передбачає право кожного будь-якими не забороненими законом засобами захищати права і свободи під порушень і протиправних посягань; Гаазька конвенція, яка регламентує права та обов'язки воюючих сторін під час проведення військових операцій та обмежує певні засоби спричинення шкоди населенню; Женевська конвенція та протоколи до неї, що передбачають неухильне дотримання правил та звичаїв війни.

Аби забезпечити та відновити права та свободи людини та громадянина за спільною ініціативою Офісу Президента України, Міністерства юстиції України, Міністерства закордонних справ України та Представництва України в Автономній Республіці Крим створили веб-платформу для збору й обробки інформації про порушення прав людини внаслідок російсько-української війни. Будь-хто, якщо зазнав порушення прав людини, може завантажити та долучити докази та інформацію на офіційну веб-сторінку.

Отже, можна зробити висновок, що під час війни на території України

права людини обмежуються, але, задля об'єктивного та справедливого захисту прав та свобод людини й громадянина, міжнародна спільнота, держава та її інституції передбачили правові механізми захисту прав людини. Україна, ратифікувавши ці міжнародні документи, безумовно взяла на себе обов'язок гарантувати забезпечення прав людини і на державному рівні вчиняє всі заходи, щоб не допустити введення безпідставних обмежень цих прав. Важливим з боку держави є розробка шляхів забезпечення прав людини за будь-яких обставин, особливо коли населення є найбільш уразливим через повномасштабні воєнні дії.

Література

1. Про введення воєнного стану в Україні: Указ Президента України від 24 лют. 2022 р. № 64/2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text> (дата звернення: 23.04.2023).

2. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12 трав. 2015 р. № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (дата звернення: 24.04.2023).

УДК 340.1 (043.2)

Колонська В.М., здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня, Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна
Рудковська О.В., спеціаліст деканату, Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль, Україна, Науковий керівник: Череватюк В.Б., к.і.н., доцент

СУЧАСНА ДОКТРИНА ПРАВ ЛЮДИНИ

Доктрина прав людини є фундаментальною складовою сучасної правової ідеології, система центральних правових цінностей. Доктрина прав людини є ядром правових наук, яка пронизує теоретичні, історичні, філософські та компаративістські складові правового пізнання.

Щоб зрозуміти суть сучасної доктрини прав людини звернемося до Британіки, як одного із авторитетних енциклопедичних видань, яке надає нам наступну інформацію - права людини, словосполучення, що увійшло у мовний лексикон після Другої світової війни і ознаменувало народження сучасної концепції прав людини, яка прийшла на зміну доктрині природного права [1, с. 652]. Таким чином, варто звернути увагу на те, що є спільного і відмінного у класичній доктрині природних прав та сучасній концепції прав людини, щоб зрозуміти її суть. Тільки тоді зможемо переконатися наскільки вони взаємопов'язані і схожі. Одним з перших принципів доктрини природних прав є їхній загальний, тобто